

ANTAGNA TEXTER

P9_TA(2022)0212

Kommissionens rättsstatsrapport 2021

Europaparlamentets resolution av den 19 maj 2022 om 2021 års rapport från kommissionen om rättsstatsprincipen (2021/2180(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), särskilt artiklarna 2, 3.1, 3.3 andra stycket, 4.3, 5, 6, 7, 11, 19 och 49,
- med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), särskilt de artiklar som handlar om att respektera, skydda och främja demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter i unionen, däribland artiklarna 70, 258, 259, 260, 263, 265 och 267,
- med beaktande av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan),
- med beaktande av rättspraxis från Europeiska unionens domstol, särskilt besluten i målen C-156/21, Ungern mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd¹, och C-157/21, Polen mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd², om åtgärder för skydd av unionens budget,
- med beaktande av kommissionens meddelande av den 20 juli 2021 *2021 års rapport om rättsstatsprincipen – Rättsstatssituationen i EU* (COM(2021)0700),
- med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)³,
- med beaktande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1808 av den 14 november 2018 om ändring av direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om

¹ Domstolens dom av den 16 februari 2022, Ungern mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97.

² Domstolens dom av den 16 februari 2022, Polen mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.

³ EUT L 119, 4.5.2016, s. 1.

tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktivet om audiovisuella medietjänster) mot bakgrund av ändrade marknadsförhållanden¹,

- med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2020/2092 av den 16 december 2020 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten² (förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen),
- med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/692 av den 28 april 2021 om inrättande av programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1381/2013 och rådets förordning (EU) nr 390/2014³,
- med beaktande av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna,
- med beaktande av FN:s instrument för skydd av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och rekommendationerna och rapporterna från FN:s allmänna återkommande utvärdering samt rättspraxis från FN:s konventionsorgan och människorättsrådets särskilda förfaranden,
- med beaktande av rekommendationer och rapporter från kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter, högkommissarien för nationella minoriteter, representanten för mediefrihet och andra organ inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE),
- med beaktande av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, den europeiska sociala stadgan, rättspraxis i Europadomstolen och Europeiska kommittén för sociala rättigheter, samt konventionerna, rekommendationerna, resolutionerna och rapporterna från Europarådets parlamentariska församling, ministerkommitté, kommissarie för mänskliga rättigheter, europeiska kommission mot rasism och intolerans, styrkommitté för antidiskriminering, mångfald och integration, Venedigkommission och övriga organ,
- med beaktande av samförståndsavtalet mellan Europarådet och Europeiska unionen av den 23 maj 2007 och rådets slutsatser av den 8 juli 2020 om EU:s prioriteringar för samarbetet med Europarådet 2020–2022,
- med beaktande av kommissionens motiverade förslag till rådets beslut av den 20 december 2017 om fastslående av att det finns en klar risk för att Republiken Polen allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen, utfärdat i enlighet med artikel 7.1 i EU-fördraget (COM(2017)0835),
- med beaktande av *En jämlikhetsunion: EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025*, som antogs den 18 september 2020 (COM(2020)0565),
- med beaktande av rapporten från EU:s byrå för grundläggande rättigheter av den 9 november 2021 *Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2010–2020* ("Antisemitism: översikt av antisemitiska incidenter som

¹ EUT L 303, 28.11.2018, s. 69.

² EUT L 433 I, 22.12.2020, s. 1.

³ EUT L 156, 5.5.2021, s. 1.

dokumenterats i Europeiska unionen 2010–2020”),

- med beaktande av rapporten från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter av den 22 september 2021 *Protecting civic space in the EU* och dess andra rapporter, data och verktyg, särskilt Europeiska unionens informationssystem för grundläggande rättigheter (Efris),
- med beaktande av sin resolution av den 25 oktober 2016 med rekommendationer till kommissionen om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter¹,
- med beaktande av sin resolution av den 1 mars 2018 om kommissionens beslut att aktivera artikel 7.1 i EU-fördraget i fråga om situationen i Polen²,
- med beaktande av sin resolution av den 19 april 2018 om behovet av att inrätta ett instrument för europeiska värden till stöd för civilsamhällesorganisationer som på lokal och nationell nivå främjar grundläggande värden inom Europeiska unionen³,
- med beaktande av sin resolution av den 12 september 2018 om ett förslag med en begäran till rådet att enligt artikel 7.1 i fördraget om Europeiska unionen fastställa huruvida det finns en klar risk för att Ungern allvarligt åsidosätter unionens värden⁴,
- med beaktande av sin resolution av den 14 november 2018 om behovet av en övergripande EU-mekanism för skydd av demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter⁵,
- med beaktande av sin resolution av den 16 januari 2020 om de pågående utfrågningarna inom ramen för artikel 7.1 i EU-fördraget: Polen och Ungern⁶,
- med beaktande av sin resolution av den 8 oktober 2020 om rättsstaten och de grundläggande rättigheterna i Bulgarien⁷,
- med beaktande av sin resolution av den 7 oktober 2020 om inrättande av en EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter⁸,
- med beaktande av sin resolution av den 13 november 2020 om covid-19-åtgärdernas inverkan på demokratin, rättsstaten och de grundläggande rättigheterna⁹,
- med beaktande av sin resolution av den 26 november 2020 om situationen för de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionen – årsrapport för 2018–2019¹⁰,

¹ EUT C 215, 19.6.2018, s. 162.

² EUT C 129, 5.4.2019, s. 13.

³ EUT C 390, 18.11.2019, s. 117.

⁴ EUT C 433, 23.12.2019, s. 66.

⁵ EUT C 363, 28.10.2020, s. 45.

⁶ EUT C 270, 7.7.2021, s. 91.

⁷ EUT C 395, 29.9.2021, s. 63.

⁸ EUT C 395, 29.9.2021, s. 2.

⁹ EUT C 415, 13.10.2021, s. 36.

¹⁰ EUT C 425, 20.10.2021, s. 107.

- med beaktande av sin resolution av den 24 juni 2021 om 2020 års rapport från kommissionen om rättsstatsprincipen¹ ,
- med beaktande av sin resolution av den 8 juli 2021 om utarbetande av riktlinjer för tillämpningen av den generella villkorlighetsordningen för skydd av unionsbudgeten² ,
- med beaktande av sin resolution av den 8 juli 2021 om överträdelser av unionsrätten och hbtqi-personers rättigheter i Ungern till följd av de lagändringar som antagits av det ungerska parlamentet³ ,
- med beaktande av sin resolution av den 14 september 2021 om hbtqi-personers rättigheter i EU⁴ ,
- med beaktande av sin resolution av den 16 september 2021 om mediefrihet och ytterligare urholkning av rättsstatsprincipen i Polen⁵,
- med beaktande av sin resolution av den 20 oktober 2021 *Europas medier i det digitala decenniet: en handlingsplan för att stödja återhämtning och omvandling*⁶,
- med beaktande av sin resolution av den 21 oktober 2021 om rättsstatskrisen i Polen och EU-rättens företräde⁷,
- med beaktande av sin resolution av den 11 november 2021 om stärkande av demokratin och mediernas frihet och mångfald i EU: otillbörlig användning av civil- och straffrättsliga åtgärder för att tysta journalister, icke-statliga organisationer och det civila samhället⁸,
- med beaktande av sin resolution av den 11 november 2021 om den första årsdagen för det faktiska förbudet mot aborter i Polen⁹,
- med beaktande av sin resolution av den 15 december 2021 om utvärdering av förebyggande åtgärder mot korruption, oriktiga utgifter och missbruk av EU-medel och nationella medel i samband med medel för nödåtgärder och krisrelaterade utgiftsområden¹⁰,
- med beaktande av sin resolution av den 16 december 2021 om grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen i Slovenien, särskilt den försenade utnämningen av Eppo-åklagare¹¹,
- med beaktande av sin resolution av den 9 mars 2022 om utländsk inblandning i alla

¹ EUT C 81, 18.2.2022, s. 27.

² EUT C 99, 1.3.2022, s. 146.

³ EUT C 99, 1.3.2022, s. 218.

⁴ EUT C 99, 1.3.2022, s. 218.

⁵ EUT C 117, 11.3.2022, s. 151.

⁶ Antagna texter, P9_TA(2021)0428.

⁷ Antagna texter, P9_TA(2021)0439.

⁸ Antagna texter, P9_TA(2021)0451.

⁹ Antagna texter, P9_TA(2021)0455.

¹⁰ Antagna texter, P9_TA(2021)0502.

¹¹ Antagna texter, P9_TA(2021)0512.

- demokratiska processer i Europeiska unionen, som också innefattar desinformation¹ ,
- med beaktande av Europeiska revisionsrättens särskilda rapport nr 09/2021 av den 3 juni 2021 *Desinformation som påverkar EU: problemet tacklat men inte tyglat*,
 - med beaktande av Europeiska revisionsrättens särskilda rapport nr 01/2022 av den 10 januari 2022 *EU-stöd för rättsstaten på västra Balkan: grundläggande problem kvarstår trots ansträngningar*,
 - med beaktande av artikel 54 i arbetsordningen,
 - med beaktande av yttrandena från budgetkontrollutskottet, utskottet för rättsliga frågor, budgetutskottet, utskottet för konstitutionella frågor och utskottet för framställningar,
 - med beaktande av betänkandet från utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor (A9-0139/2022), och av följande skäl:
- A. Unionen bygger på de gemensamma värden som stadfästs i artikel 2 i EU-fördraget: respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter – värden som är gemensamma för EU-medlemsstaterna och som kandidatländer måste följa för att få gå med i unionen som ett led i Köpenhamnskriterierna, som inte får åsidosättas eller omtolkas efter anslutningen. Demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter är ömsesidigt förstärkande värden som om de undergrävs kan utgöra ett systemhot mot unionen och medborgarnas fri- och rättigheter. Respekten för rättsstaten är bindande för unionen som en helhet och dess medlemsstater på alla förvaltningsnivåer, inklusive subnationella enheter.
 - B. Principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 i EU-fördraget ålägger unionen och medlemsstaterna att respektera och bistå varandra när det gäller att fullgöra de skyldigheter som följer av fördragen, och medlemsstaterna är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller av unionens institutioners akter.
 - C. Den årliga granskningscykeln för rättsstatsprincipen är ett välkommet komplement till de verktyg som finns tillgängliga för att upprätthålla värdena i artikel 2 i EU-fördraget, eftersom den innebär att situationen i alla EU:s medlemsstater granskas utifrån fyra pelare med direkt inverkan på respekten för rättsstatsprincipen.
 - D. Utan konkreta rekommendationer och en effektiv uppföljning kan det hända att rapporten om rättsstatsprincipen inte effektivt och i god tid förhindrar, upptäcker och åtgärdar sådana systemutmaningar och bakslag för rättsstatsprincipen som har kunnat observeras i flera EU-medlemsstater under de senaste åren.
 - E. Medlemsstaterna har infört nödåtgärder för att hantera covid-19-pandemin. För att dessa nödåtgärder ska vara lagliga måste principerna om nödvändighet och proportionalitet respekteras när de grundläggande rättigheterna eller de grundläggande friheterna begränsas. I vissa medlemsstater har det skett en negativ trend när det gäller tillämpningen av rättsstatsprincipen, eftersom regeringarna har använt de extraordinära

¹ Antagna texter, P9_TA(2022)0064.

åtgärderna som en ursäkt för att försvaga de demokratiska kontrollerna och motvikterna.

- F. Det är nödvändigt att stärka och rationalisera de befintliga mekanismerna och att utveckla en gemensam övergripande EU-mekanism för att effektivt skydda demokratin, rättsstaten och de grundläggande rättigheterna och säkerställa att värdena i artikel 2 i EU-fördraget upprätthålls i hela unionen och av kandidatländerna, om än med olika övervakningssystem, så att medlemsstaterna hindras från att utarbeta nationell lagstiftning som strider mot skyddet i artikel 2 i EU-fördraget.
- G. Rätten till yttrandefrihet och informationsfrihet och allmänhetens rätt till deltagande hör till demokratis hörnstenar.
- H. Europarådets expertkommitté för bekämpning av hatpropaganda har utarbetat ett utkast till ministerkommitténs rekommendation om bekämpning av hatpropaganda, som ger icke-bindande vägledning om hur fenomenet ska hanteras och som ska antas under 2022¹. Den nyligen inrättade expertkommittén för bekämpning av hatbrott har till uppgift att fram till slutet av 2023 utarbeta ett utkast till ministerkommitténs rekommendation om hatbrott.
- I. Programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden möjliggör direkt och flexibelt stöd till aktörer i det civila samhället som främjar och skyddar de värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget på lokal, nationell och europeisk nivå.

2021 års rapport om rättsstatsprincipen: allmänna överväganden

1. Europaparlamentet välkomnar kommissionens andra årsrapport om rättsstatsprincipen. Parlamentet använder regelbundet denna årsrapport som en källa till information och underlag när det diskuterar situationen för rättsstatsprincipen i en viss medlemsstat. Parlamentet beklagar att kommissionen inte fullt ut har tagit hänsyn till de rekommendationer som parlamentet lade fram i sin resolution av den 24 juni 2021 om kommissionens rapport om rättsstatsprincipen 2020, särskilt utvidgningen av tillämpningsområdet för dess rapportering till att omfatta alla värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget, differentieringen mellan systematiska och enskilda överträdelser samt en mer djupgående och transparent bedömning, inklusive åtgärder som svar på överträdelser. Parlamentet anser att dessa rekommendationer fortfarande är giltiga och upprepar dem.
2. Europaparlamentet gläder sig över att kommissionens årsrapport tar upp rättssystemens funktion, korruptionsbekämpningsramen, mediepluralism och vissa institutionella frågor som rör maktfördelning, även i viss mån det medborgerliga utrymmet. Parlamentet beklagar dock att inte alla frågor som rör rättsstaten behandlades tillräckligt detaljerat eller brett i 2021 års rapport. Parlamentet föreslår att kommissionen analyserar rättsstatsfrågor inom varje pelare mot bakgrund av alla värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget och de grundläggande rättigheter som beskrivs i stadgan. Parlamentet ser gärna att andra viktiga delar av Venedigkommissionens förteckning

¹ Utkast till ministerkommitténs rekommendation om bekämpning av hatpropaganda finns på <https://rm.coe.int/draft-recommendation-on-combating-hate-speech-public-consultation-v-18/native/1680a2ef25>, Nyheter meddelade på <https://www.coe.int/en/web/committee-antidiscrimination-diversity-inclusion/-/the-cdadi-finalised-important-deliverables-at-its-fourth-plenary-meeting>.

över rättsstatskriterier från 2016 tas med i årsrapporten, såsom förebyggande av maktmissbruk, likhet inför lagen och icke-diskriminering samt tillgång till rättslig prövning, inklusive aspekter av rätten till en rättvis rättegång. Parlamentet uppmanar sin uppmaning till kommissionen att i framtida rapporter inkludera en utvärdering av förhållandena i fängelserna.

3. Europaparlamentet noterar med tillfredsställelse att rapporten innehåller landsspecifika kapitel. Parlamentet berömmar kommissionens insatser för att samarbeta med såväl nationella regeringar, nationella parlament och Europaparlamentet som det civila samhället och andra nationella aktörer. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att samarbeta proaktivt med kommissionen och offentliggöra sina skriftliga inlagor, så att oberoende experter och grupper i det civila samhället kan granska fakta och reagera på inlagorna, och så att full insyn säkerställs. Parlamentet uppmanar kommissionen att fortsätta att fördjupa analysen, och uppmanar kommissionen att se till att det finns tillräckliga resurser, även mänskliga resurser, för detta i ett försök att nå ut till många olika intressenter. Parlamentet anser att mer tid och vikt bör läggas på kommissionens landsbesök, särskilt platsbesök. Parlamentet anser att kommissionen bör höja allmänhetens medvetenhet om dessa besök, för att främja en rättsstatskultur på nationell nivå. Parlamentet välkomnar kommissionens besök i de nationella parlamenten för att presentera rapportens resultat.

Metod

4. Europaparlamentet understryker att alla medlemsstater granskas enligt samma indikatorer och metod utan diskriminering av någon medlemsstat. Parlamentet uppmanar kommissionen att utveckla de indikatorer som används för att bedöma läget för rättsstatsprincipen i medlemsstaterna. Parlamentet uppmanar kommissionen att införa en vecka för EU:s värden i september varje år, under vilken rapporten läggs fram för Europaparlamentet och de nationella parlamenten samtidigt och bättre integreras inom ramen för resultattavlan för rättskipningen, rapporten om grundläggande rättigheter från EU:s byrå för grundläggande rättigheter och övervakningsverket för mediepluralism. Parlamentet anser att rapporten om rättsstatsprincipen för närvarande fungerar som en beskrivande dokumentation av situationen i medlemsstaterna, men att den bör vara ett analytiskt och föreskrivande instrument för att kunna uppfylla sina förebyggande och begränsande syften. Parlamentet betonar att en grundlig analys av läget i medlemsstaterna kräver en övergripande analys och utvärdering av rättsstatsprincipen i medlemsstaterna. Parlamentet betonar att presentationer av brister eller överträdelser av olika slag eller grad riskerar att trivialisera de allvarligaste överträdelserna av rättsstatsprincipen. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att nyansera sin rapportering genom att skilja mellan systemrelaterade och avsiktliga överträdelser av rättsstaten och isolerade överträdelser på ett tydligare och mer lättförståeligt sätt.
5. Europaparlamentet beklagar att rapporten inte tydligt erkänner den avsiktliga tillbakagången när det gäller rättsstatsprincipen i länder som omfattas av pågående förfaranden enligt artikel 7.1 i EU-fördraget, särskilt Polen och Ungern, och att den inte heller identifierar brister i rättsstatsprincipen i ett antal medlemsstater. Kommissionen uppmanas att klargöra att medlemsstater som under en längre period systematiskt, avsiktligt, allvarligt och permanent åsidosätter värdena i artikel 2 i EU-fördraget kanske inte uppfyller alla kriterier som kännetecknar en demokrati, utan i stället har blivit auktoritära regimer.

6. Europaparlamentet beklagar att kommissionen var tvungen att i den sammanfattande rapporten nämna att situationen i flera medlemsstater, särskilt Ungern och Polen, ger anledning till oro, utan att några märkbara förbättringar har skett sedan rapporten offentliggjordes. Parlamentet påminner om att det sedan juni 2021 också har tagit upp rättsstatssituationen i Ungern, Polen och Slovenien i sina resolutioner i plenum. Parlamentet påminner vidare om att gruppen för övervakning av demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter inom parlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor och budgetkontrollutskottet också har tagit upp problem i flera medlemsstater. Efter att det har genomförts flera ad hoc-delegationsbesök till vissa av dessa medlemsstater har det blivit tydligt att situationen för rättsstatsprincipen, demokratin och de grundläggande rättigheterna i dessa medlemsstater är betydligt sämre än hur den framställdes av kommissionen i rapporten. Parlamentet anser att kommissionen, för att bättre kunna identifiera de länder som hamnat på efterkälken, bör göra en mer omfattande bedömning av samma inslag i alla landskapitel.
7. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att slutföra varje landskapitel med en bedömning av medlemsstaternas resultat i förhållande till rapportens enskilda delar, och att där ange i vilken utsträckning villkoren i förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen har uppfyllts. Parlamentet uppmanar därför kommissionen att utöver den kvalitativa bedömningen utveckla ett rättsstatsindex för de olika delarna, baserat på ett objektiva, tillgängligt, transparent, läsbara och icke-diskriminerande system för presentation och jämförande analys som ska genomföras av oberoende experter och som skulle kunna ange i vad mån rättsstatsprincipen respekteras i medlemsstaterna.
8. Europaparlamentet anser att årsrapporten bör peka ut övergripande trender, inklusive eventuella systemiska sårbarheter, på EU-nivå. Kommissionen uppmanas att identifiera fall där åtgärder eller viss praxis som undergräver rättsstatsprincipen i en medlemsstat blir eller riskerar att bli modeller för andra. Parlamentet betonar att den avsiktliga inriktningen på minoritetsgruppers rättigheter i några medlemsstater har skapat och medfört dynamik på andra håll, vilket framgår av tillbakagången för kvinnors, hbtqi-personers och andra minoritetsgruppers rättigheter. Vidare uppmanas kommissionen att påminna om de negativa konsekvenser som åsidosättandet av rättsstatsprincipen kan få för unionen som helhet.
9. Europaparlamentet anser att rapporten bör gå längre än årliga ögonblicksbilder och ge en föränderlig och dynamisk bild av respekten för eller tillbakagången när det gäller rättsstatsprincipen i alla medlemsstaters rättssystem. Parlamentet lovordar ansträngningarna i 2021 års rapport att jämföra situationen med den i 2020 års rapport. Parlamentet anser att det är nödvändigt att tydligt identifiera positiva och negativa tendenser när det gäller rättsstatssituationen och att tillhandahålla en analys av de bakomliggande orsakerna till denna situation.
10. Europaparlamentet anser att det vore önskvärt med ett nytt separat kapitel om unionens institutioner där man bedömer situationen när det gäller maktindelning, ansvarsskyldighet och kontroller och motviker.

Bedömning och rekommendationer

11. Europaparlamentet anser att 2021 års rapport skulle ha kunnat innehålla tydligare

bedömningar, och att det borde ha angetts om det fanns brister, en risk för en allvarlig överträdelse eller en faktisk överträdelse av värdena i artikel 2 i EU-fördraget i var och en av de pelare som analyseras i landskapitlen. Parlamentet uppmanar kommissionen att inkludera en bedömning av alla rättsstatsåtgärder som genomförts under det föregående året, åtföljd av en analys av deras effektivitet och möjliga sätt att förbättra dem. Parlamentet efterlyser en mer integrerad analys av kopplingarna mellan de fyra pelarna och av hur kombinerade brister kan utgöra överträdelser eller risker för överträdelser av värdena i artikel 2 i EU-fördraget. Parlamentet uppmanar hur viktigt det är att använda ett direkt och otvetydigt språk och att tydligt understryka det aktuella problemet i överensstämmelse med kommissionens ståndpunkt.

12. Europaparlamentet välkomnar kommissionens avsikt att inkludera landsspecifika rekommendationer i rapporten för 2022. Parlamentet uppmanar kommissionen att låta sådana rekommendationer åtföljas av tidsfrister för genomförande, mål och konkreta åtgärder som ska vidtas. Parlamentet uppmanar kommissionen att i efterföljande rapporter inkludera information om de framsteg som gjorts med genomförandet av dess rekommendationer och att dessutom låta dem ingå i den strukturerade dialogen med parlamentet under hela året. Parlamentet uppmanar kommissionen att se till att i de årliga rapporterna även fokusera på alla relevanta landsspecifika rekommendationer som görs för den europeiska planeringsterminen, särskilt de med koppling till rättsväsendets och den allmänna åklagarens oberoende och till korruptionsbekämpning och säkerställande av transparens och integritet.
13. Europaparlamentet rekommenderar kommissionen att vid sidan av var och en av sina rekommendationer ange en icke uttömmande förteckning över lämpliga verktyg som EU-institutionerna kan använda om bristerna inte åtgärdas. Kommissionen uppmanas att inte tveka att använda dessa verktyg, särskilt när det inte går att lita på ett snabbt genomförande av rekommendationerna eller när det finns risk för en ytterligare försämring, utan att invänta nästa årliga rapporteringscykel.

Tillämpningsområde

14. Europaparlamentet beklagar att varken 2020 års rapport eller 2021 års rapport fullt ut omfattar de värden i artikel 2 i EU-fördraget som avser demokrati och grundläggande rättigheter och som omedelbart påverkas när länder börjar tumma på rättsstatsprincipen. Parlamentet påminner om den inneboende kopplingen mellan rättsstatlighet, demokrati och grundläggande rättigheter.

Rättssystem

15. Europaparlamentet betonar att rättsväsendets ansvarsskyldighet och åklagarämbetets och domarkårens oberoende samt verkställandet av domar är avgörande komponenter i en rättsstat. Parlamentet beklagar djupt de allvarliga och strukturella problemen med rättsväsendets oberoende i vissa medlemsstater. Parlamentet betonar juristernas centrala roll när det gäller att säkerställa skyddet av de grundläggande rättigheterna och stärka rättsstatsprincipen. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att skydda domare och åklagare från politiska angrepp och påtryckningar som syftar till att undergräva deras arbete, och vidhåller att medlemsstaterna måste iaktta unionslagstiftningen och internationell rätt när det gäller rättsväsendets oberoende. Parlamentet uppmanar kommissionen att inkludera konkreta rekommendationer i sin rapport för 2022 för att säkerställa rättsväsendets oberoende i alla medlemsstater, och att i årsrapporten även ta

med oberoendet för advokater och advokatsamfund, eftersom de är avgörande för oberoende rättssystem.

16. Europaparlamentet påminner om att unionslagstiftningen har företrädare framför nationell lagstiftning, oavsett hur de nationella rättssystemen är organiserade. Parlamentet uppmanar kommissionen att noga övervaka vad nationella domstolar beslutar angående EU-lagstiftningens företrädare framför nationell lagstiftning och att framför allt uppmärksamma de fall då vissa fördragsartiklar är oförenliga med nationella författningar. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att säkerställa konkreta, omedelbara och lämpliga svar på vägran att genomföra och respektera EU-domstolens domar och att rapportera tillbaka till parlamentet om de åtgärder som vidtas när det gäller detta.
17. Europaparlamentet understryker den viktiga roll som domstolsråden spelar för att skydda rättsväsendets oberoende. Parlamentet påpekar att flera medlemsstater har långvariga problem när det gäller sammansättningen av deras domstolsråd och utnämningen av domare, som ibland utsätts för otillbörlig politisk inblandning. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att systematiskt begära ett yttrande från Venedigkommissionen om den försöker anpassa dessa organs sammansättning och funktionssätt och att följa upp dessa rekommendationer. Parlamentet anser att kommissionen måste utvärdera denna uppföljning i årsrapporten.
18. Europaparlamentet påpekar att åklagarväsendet är ett centralt inslag i kampen mot brottslighet, korruption och maktmissbruk. Parlamentet betonar behovet av att införa skyddsåtgärder för att bibehålla oberoendet för åklagarmyndigheten och enskilda åklagare, så att de inte utsätts för otillbörliga politiska påtryckningar, särskilt från regeringen, och framhåller att det samtidigt är viktigt att uppfylla de nödvändiga villkoren för ansvarsutkrävande för att förebygga missbruk eller försummelse. Parlamentet uttrycker sin fulla solidaritet med och sitt fulla stöd till alla brottsoffer.
19. Europaparlamentet påpekar att strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt (SLAPP) inte bara allvarligt underminerar offrens rätt till effektiv tillgång till rättslig prövning och därmed även rättsstatsprincipen, utan också utgör missbruk av medlemsstaternas rättssystem och rättsliga ramar, särskilt eftersom de hindrar medlemsstaterna från att framgångsrikt ta itu med de aktuella utmaningarna, såsom tidsåtgången för förfarandena och rättssystemens kvalitet samt hanteringen av ärendebalansen och eftersläpningen i handläggningen av ärenden.

Regelverk för korruptionsbekämpning

20. Europaparlamentet upprepar sin uppfattning att korruption är ett allvarligt hot mot demokratin, EU:s medel och rättsstatsprincipen. Parlamentet är djupt oroat över den ökande korruption och tillbakagång som observerats i vissa medlemsstater och den fortsatta uppkomsten av korruptionsfall som involverar höga tjänstemän och politiker och över den organiserade brottslighetens infiltration i ekonomin och den offentliga sektorn. Parlamentet välkomnar informationen om denna fråga i 2021 års rapport om rättsstatsprincipen, och efterlyser ytterligare klaganden i framtida rapporter om huruvida EU-medel har påverkats.
21. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att uppdatera och förbättra unionens politik och instrument för korruptionsbekämpning, bland annat genom att

föreskriva en enhetlig definition av korruptionsbrott och genom att skapa gemensamma standarder och riktmärken och se till att de genomförs och verkställs korrekt. Parlamentet påminner om vikten av att medlemsstaterna samarbetar med Eppo och aktivt stöder dess uppgifter. Parlamentet uppmanar de medlemsstater som ännu inte har gjort det att ansluta sig till Eppo. Parlamentet välkomnar att kommissionen skickat formella underrättelser till nästan alla medlemsstater på grund av bristande införlivande av direktivet om skydd för visselblåsare¹.

Yttrande- och informationsfrihet, mediefrihet och mediepluralism

22. Europaparlamentet påminner om att mediefrihet och mediepluralism – inbegripet högkvalitativa, hållbart och öppet finansierade och oberoende traditionella och digitala nyhetsmedier, oberoende journalister, faktagranskare och forskare, och starka public service-medier – är avgörande för demokratin, en garanti mot maktmissbruk och det bästa motståndet mot desinformation. Parlamentet uttrycker oro över mediernas politiska oberoende i vissa medlemsstater, eftersom redaktionella linjer återspeglar den starka polariseringen på den politiska arenan.
23. Europaparlamentet är oroat över den alltmer fientliga miljö där journalister och medieaktörer är verksamma i många medlemsstater, särskilt när deras arbete är inriktat på maktmissbruk, korruption, kränkningar av grundläggande rättigheter och brottslig verksamhet. Parlamentet påminner om att journalister och medier i allt högre grad utsätts för trakasserier, hot (även på sociala medier), åtal, fysiska angrepp, våldsamma incidenter och mord i vissa medlemsstater. Parlamentet fördömer de förtryckande strategier som tillämpas av vissa medlemsstaters regeringar, såsom användningen av strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt (SLAPP) och smutskastningskampanjer, samt den ökade statliga kontrollen över offentliga medier, det civila samhället och akademiska institutioner, vilket leder till själv censur och en allt sämre medie- och akademisk frihet. Parlamentet påminner om att den undersökande journalisten Daphne Caruana Galizia vid tidpunkten för mordet stod inför 47 civilrättsliga och straffrättsliga förtalsstämningar, varav många fortfarande riktar sig mot hennes familj. Parlamentet varnar för att denna oacceptabla utveckling kan ha en avkylande effekt på yttrandefriheten och pressfriheten och inte får tillåtas skapa prejudikat inom unionen och gentemot unionens kandidatländer och potentiella kandidatländer.
24. Europaparlamentet beklagar att 2021 års rapport inte avspeglar allvaret i dessa trender, särskilt när det gäller statlig kontroll, strategiska rättsprocesser och smutskastningskampanjer i vissa medlemsstater. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att förbättra de medierelaterade kapitlen genom en bedömning av effektiviteten och ändamålsenligheten i de nationella ramarna för skydd av mediefrihet, mediepluralism och insyn i medieägandet, att införa unionslagstiftning mot användning av SLAPP-rättsprocesser i vilken minimistandarder fastställs och att föreslå en ambitiös rättslig ram för att motverka den ökande politiseringen av medierna i vissa medlemsstater i den kommande lagen om mediefrihet. Parlamentet betonar att rapporten bör innehålla en grundlig bedömning av oberoendet för medlemsstaternas tillsynsmyndigheter för audiovisuella medietjänster, som enligt unionslagstiftningen

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (EUT L 305, 26.11.2019, s. 17).

måste vara oberoende av sina respektive regeringar. Parlamentet uppmanar kommissionen att säkerställa ytterligare och mer flexibel finansiering av oberoende undersökande journalistik i unionen.

25. Europaparlamentet betonar vikten av redaktionellt oberoende public service-medier för att tillhandahålla högkvalitativ, opartisk och fri bevakning av offentliga angelägenheter, särskilt under val. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att säkerställa en stabil, öppen, transparent, hållbar och tillräcklig finansiering av public service-medier på flerårig basis för att garantera deras kvalitet och oberoende från statliga, politiska, ekonomiska och andra påtryckningar. Parlamentet beklagar att public service-medier inte tas upp i årsrapporten. Parlamentet uppmanar kommissionen att grundligt undersöka public service-medier i sina framtida rapporter.
26. Europaparlamentet konstaterar att falska nyheter och därav följande felaktig information som riktar sig till EU-medborgare utgör ett hot mot demokratin och rättsstatsprincipen i unionen, eftersom spridningen av desinformation polariserar och försvagar vår demokrati. Parlamentet välkomnar kommissionens beskrivning i årsrapporten av politikens påtryckningar och inflytande på medierna, och uppmanar kommissionen att tydligare beskriva de systematiska desinformationskampanjer och utländska ingripanden som syftar till att minska allmänhetens förtroende för statliga institutioner och för oberoende medier. Parlamentet konstaterar att globala onlineplattformar kan ha en enorm omstörtande inverkan på mediesektorn. Parlamentet betonar i detta avseende att den nuvarande lagstiftningen inte skapar en helt rättvis miljö i det digitala ekosystemet, såsom i kampen mot desinformation och för algoritmisk ansvarsskyldighet. Parlamentet anser att antagandet av relevant lagstiftning, särskilt rättsakten om digitala tjänster och rättsakten om digitala marknader, var ett steg i rätt riktning, men att mer behöver göras i den europeiska medielagen för att skapa rättvisa villkor mot bakgrund av den digitala omvandlingen av mediesektorn och spridningen av onlineplattformar.
27. Europaparlamentet betonar att mediefriheten är nära kopplad till den konstnärliga och akademiska friheten. Parlamentet beklagar djupt att yttrandefriheten, konstens frihet och mötesfriheten i vissa medlemsstater kraftigt inskränks och begränsas. Parlamentet understryker att utbildningssystemens oberoende hotas när institutionernas självständiga organisationsstruktur inte är garanterad. Parlamentet uppmanar kommissionen att inkludera alla aspekter av yttrandefriheten i sin rapport om rättsstatsprincipen.

Demokrati och kontroller och motvikter

28. Europaparlamentet försvarar ståndpunkten att principen om maktindelning är avgörande för en effektivt fungerande stat, inklusive att rättssystemen i hela unionen ska fungera på ett effektivt, oberoende, opartiskt och effektivt sätt, och att det kräver att institutionella strukturer avstår från att utöva påtryckningar på domare och åklagare, särskilt från politiska och ekonomiska nivåer.
29. Europaparlamentet understryker att rättvisa och fria val hör till de absoluta miniminormerna för en fungerande demokrati och att varje valprocess i unionen bör ske utan otillbörligt inflytande och oegentligheter. Om OSSE observerar att valet inte har ägt rum på ett rättvist och fritt sätt, måste konkreta åtgärder vidtas, även i enlighet med förfarandet i artikel 7.1. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen och medlemsstaterna att vidta alla nödvändiga åtgärder så snart risken för valmanipulering i

en medlemsstat har upptäckts, oavsett om detta görs av statliga, utländska eller privata aktörer.

30. Europaparlamentet påminner om att utövandet av de grundläggande friheterna, inbegripet rätten att vara kritisk offentligt, är en central del av ett fritt och demokratiskt samhälle. Parlamentet uttrycker oro över det krympande medborgerliga utrymmet i olika medlemsstater, vilket kommer till uttryck genom användning av SLAPP-rättsprocesser mot och övervakning av medier och journalister, människorättsförsvarare, aktörer och aktivister i det civila samhället samt politiska motståndare. Parlamentet välkomnar kommissionens åtagande att föreslå ett direktiv mot sådant rättegångsmissbruk som riktar sig mot journalister och rättighetsförsvarare, och betonar att tillämpningsområdet måste vara tillräckligt brett för att omfatta alla dem som är rättighetsförsvarare, inbegripet enskilda aktivister.
31. Europaparlamentet betonar att medlemsstaternas olagliga användning av Pegasus och motsvarande spionprogram mot journalister, advokater, oppositionspolitiker och andra personer utgör ett direkt hot mot demokratin, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna. Parlamentet uppmanar kommissionen att göra en bedömning av missbruket av övervakningsverktyg och dess inverkan på de demokratiska processerna inom unionen samt potentiella överträdelser av de värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget och i stadgan.
32. Europaparlamentet anser att situationen för det medborgerliga utrymmet i medlemsstaterna förtjänar ett separat kapitel i rapporten och inrättandet av ett ”index för europeiskt medborgarutrymme”, med tanke på det civila samhällets centrala betydelse för att upprätthålla ett fullt demokratiskt och inkluderande samhälle som bygger på respekt för de mänskliga rättigheterna och med tanke på de utmaningar som det civila samhället i olika medlemsstater står inför, däribland lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder, begränsad tillgång till finansiering och smutskastningskampanjer.
33. Europaparlamentet rekommenderar kommissionen att utveckla den fjärde pelaren i årsrapporten om ”andra institutionella frågor som rör kontroller och motvikt” till en pelare för demokrati och kontroller och motvikt, med en bedömning av faktorer såsom potentiella hot mot de demokratiska processerna i unionen och medlemsstaterna, inklusive manipulering av val.

Covid-19-åtgärdernas effekter på demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna

34. Europaparlamentet påminner om den stora inverkan som åtgärder i samband med covid-19-pandemin, inbegripet undantagsordningar och lagdekret, har haft på demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna inom unionen, särskilt på områdena rättvisa, mediefrihet och korruptionsbekämpning.
35. Europaparlamentet beklagar beskaftenheten hos och den överdrivna användningen av nödatgärder under covid-19-pandemin i kombination med vissa nationella parlaments brist på efterhandskontroll av sådana åtgärder. Det är också beklagligt att parlamenten i en rad medlemsstater rentav stängdes under pandemin, vilket har ökat regeringarnas makt och lett till bristande ansvarsskyldighet och insyn när det gäller den verkställande makten.

36. Europaparlamentet påminner om att covid-19-pandemin hade en negativ inverkan på både tillgången till rättslig prövning och de nationella domstolarnas effektivitet, inklusive den partiella stängningen av nationella domstolar. Parlamentet betonar att den extraordinära situationen till följd av pandemin visade att det finns ett akut behov av att modernisera rättsliga förfaranden och införa digitala inslag för att öka rättssystemens effektivitet och underlätta tillgången till rättshjälp och rättslig information.
37. Europaparlamentet välkomnar att rapporten innehåller ett avsnitt om tillämpningen av rättsstatsprincipen under covid-19-pandemin. Parlamentet betonar att övervakningen av användningen av och proportionaliteten i dessa åtgärder bör fortsätta till dess att alla åtgärder upphävs utan några undantag. Parlamentet noterar i detta avseende risken för missbruk av medel från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens. Parlamentet upprepar att dessa medel endast får fördelas när dessa farhågor har åtgärdats fullt ut. Parlamentet uppmanar eftertryckligen kommissionen att på lång sikt bedöma om de åtgärder som vidtogs av medlemsstaterna verkligen var tidsbegränsade, nödvändiga och proportionerliga, med vederbörlig hänsyn till kontroller och motvikter. Parlamentet uppmanar kommissionen att lägga fram rekommendationer för att hjälpa medlemsstaterna att mildra pandemins negativa effekter på områdena rättvisa, korruptionsbekämpning och mediefrihet.

Grundläggande rättigheter och jämlikhet

38. Europaparlamentet betonar sin oro över att rättigheterna för kvinnor och människor i utsatta situationer – däribland personer med funktionsnedsättning, barn, religiösa minoriteter, särskilt i tider av ökande antisemitism, antiziganism och antimuslimskt hat i Europa, romer, människor av afrikansk och asiatisk härkomst och andra personer som tillhör etniska och språkliga minoriteter, migranter, asylsökande, flyktingar, hbtqi+-personer och äldre, särskilt personer i marginaliserade bosättningar – fortfarande inte respekteras fullt ut i hela unionen och alltjämt utsätts för diskriminering. Parlamentet betonar den uppenbara kopplingen mellan försämrade rättsstatsstandarder och kränkningar av grundläggande rättigheter och minoriteters rättigheter, såsom de brottsbekämpande myndigheternas användning av övervåld under protester och vid unionens gränser. Parlamentet påminner om att medlemsstaterna under vissa omständigheter medvetet använder sig av åtgärder som kan ifrågasättas utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv, t.ex. lagstiftning som antas genom påskyndade förfaranden utan offentligt samråd eller till och med, i undantagsfall, konstitutionella ändringar som ett sätt att legitimera diskriminerande politik som annars inte skulle kunna bli föremål för lagstiftning, t.ex. bestämmelser som specifikt riktar in sig på hbtqi-personer eller införandet av ett nästan totalt förbud mot abort. Parlamentet påminner om att medlemsstaterna har ett ansvar gentemot enskilda individer som hamnat i utsatta situationer, och att de bör ge dem säkerhet och skydd mot diskriminering. Parlamentet upprepar med kraft sin uppmaning till kommissionen att i framtida rapporter inkludera en djupgående bedömning av de ihållande kränkningarna av de grundläggande rättigheterna i hela unionen, liksom av jämställdheten och rättigheterna för personer som tillhör minoriteter. Parlamentet uppmanar unionens institutioner att under tiden läsa de årliga rapporterna om rättsstatsprincipen mot bakgrund av de rapporter om grundläggande rättigheter som offentliggjorts av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter.
39. Europaparlamentet beklagar att vissa medlemsstater inte fullt ut och korrekt har

införlivat rådets rambeslut om rasism och främlingsfientlighet¹ i sin nationella lagstiftning och att bestämmelserna i direktivet om likabehandling oavsett ras² fortfarande inte har genomförts fullt ut i alla medlemsstater. Parlamentet rekommenderar att större uppmärksamhet ägnas åt politiska diskussioner och mediediskussioner som underblåser hat mot minoriteter och den direkta inverkan som dessa diskussioner har på antagandet av diskriminerande lagar eller praxis som urholkar rättsstatsprincipen för alla, även när det gäller terrorismbekämpnings- och säkerhetspolitik mot bakgrund av den resolution om George Floyd³ som parlamentet antog 2020.

40. Europaparlamentet uttrycker särskild oro över den försämrade situationen för kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter i vissa medlemsstater, inbegripet införandet av mycket restriktiva lagar om abort, och de fortsatta och systematiska angreppen på hbtqi-personers grundläggande rättigheter, som förstärks av försämringen av rättsstatsprincipen i flera medlemsstater. Parlamentet beklagar att dessa utvecklingstendenser inte konsekvent återspeglas i kommissionens rapport om rättsstatsprincipen. Parlamentet uppmanar kommissionen att systematiskt ta upp dessa frågor i alla relevanta landsrapporter och i den sammanfattande rapporten.
41. Europaparlamentet välkomnar de överträdelseförfaranden som kommissionen inlett gentemot Ungern och Polen som en del av överträdelsepaketet från juli 2021 om respekten för hbtqi-personers mänskliga rättigheter och överträdelser av unionslagstiftningen. Parlamentet noterar att detta är första gången som kommissionen specifikt har inlett överträdelseförfaranden för att skydda hbtqi-personers rättigheter.
42. Europaparlamentet noterar med oro de många rapporterna om betydande och systematiska kränkningar av migranters och asylsökandes grundläggande rättigheter i hela unionen och särskilt vid dess yttre gränser. Parlamentet beklagar djupt att flera medlemsstater har antagit nationell lagstiftning som allvarligt begränsar asylsökandes rättigheter och i vissa fall till och med hotar principen om non-refoulement och rätten till ett effektivt rättsmedel. Det är beklagligt att kommissionen, trots uppmaningar från parlamentet, inte slutförde sin bedömning av huruvida ett stort antal nationella lagstiftningsåtgärder på asyl- och migrationsområdet är förenliga med unionslagstiftningen. Parlamentet uppmanar att respekten för grundläggande rättigheter såsom rättigheterna till asyl och till ett effektivt rättsmedel är en naturlig del av en fullt fungerande rättsstat.

Källor

43. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att ytterligare stärka den regelbundna, inkluderande och strukturerade dialogen med regeringar och nationella parlament, icke-statliga organisationer, nationella människorättsinstitutioner,

¹ Rådets rambeslut 2008/913/JHA av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen (EUT L 328, 6.12.2008, s. 55).

² Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EUT L 180, 19.7.2000, s. 22).

³ Europaparlamentets resolution av den 19 juni 2020 om protesterna mot rasism till följd av George Floyds död (EUT C 362, 8.9.2021, s. 63).

ombudsmannaorganisationer, jämställdhetsorgan, yrkesorganisationer och andra berörda parter, och att vara mer transparent när det gäller de kriterier som används för att välja ut information från dessa berörda parter i samband med utarbetandet av sina årsrapporter. Parlamentet anser att civilsamhällesorganisationer bör delta aktivt i alla granskningscykelns faser genom en transparent process som bygger på tydliga kriterier. Parlamentet betonar att tematiskt strukturerade samråd skulle göra processen effektivare och öka mängden värdefull återkoppling. Parlamentet välkomnar att frågeformuläret för samråd nu gör det möjligt för berörda parter att rapportera om aspekter som ligger utanför det tillämpningsområde som kommissionen planerat, och uppmanar kommissionen att vid behov anpassa strukturen i de nationella rapporterna. Parlamentet uppmanar kommissionen att se över och förbättra onlineverktygen för de berörda parternas synpunkter och att vara flexibel när det gäller tillgängliga utrymmesbegränsningar.

44. Europaparlamentet anser att tidsfristerna för samråd med det civila samhället tidigare har varit för korta eller olägliga och att de bör vara lämpligt anpassade och flexibla för att möjliggöra ett fullständigt och omfattande inhämtande av synpunkter. Parlamentet påpekar att detta har gjort det svårare för berörda parter att förbereda och planera sina bidrag och medvetandehöjande aktiviteter, med hänsyn till deras begränsade kapacitet och finansiella resurser, särskilt om samrådet sammanfaller med årliga helgdagar. Parlamentet uppmanar kommissionen att införa möjligheten till samråd året runt för det civila samhället i stället för att främst fokusera på tidsbegränsade uppmaningar att lämna synpunkter. Parlamentet välkomnar att kommissionen tillåter flerspråkiga inlagor på alla officiella EU-språk. Parlamentet uppmanar kommissionen att i förväg fastställa och offentliggöra sin tidsplan för den kommande rapporten med datum för de olika stegen i processen, inbegripet en tidsplan för landsbesök samt datumet för offentliggörande av rapporten. Parlamentet noterar att samrådet kan stärkas ytterligare och uppmanar kommissionen att genomföra en uppföljning med det civila samhällets aktörer om de synpunkter som de lämnar.
45. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att inom ramen för den årliga rapporten säkerställa en ordentlig uppföljning av framställningar och andra uttryck för enskilda medborgares farhågor och vittnesmål om brister när det gäller rättsstatsprincipen. Parlamentet anser att man i syfte att stärka rättsstatskulturen och EU-institutionernas engagemang för medborgarna bör inrätta forum och strukturer för deltagande för att kartlägga trender och ge större synlighet åt hoten mot, bristerna i och överträdelserna av de värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget i hela unionen.
46. Europaparlamentet påminner om att kommissionen bör fortsätta att beakta relevant information från relevanta källor och erkända institutioner på ett systematiskt sätt. Parlamentet påminner om att uppgifter från relevanta internationella organ, såsom de under ledning av FN, OSSE och Europarådet, bör beaktas. Parlamentet uppmanar kommissionen att ta större hänsyn till uppgifter och resultat från relevanta index, såsom WGI-projektet (Worldwide Governance Indicators), World Justice Projects rättsstatsindex och projektet Varieties of Democracy (V-DEM).
47. Europaparlamentet välkomnar rådets överenskommelse om att ändra mandatet för Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) som ett steg framåt. Kommissionen uppmanas att utnyttja denna dynamik och uppmana FRA att ge råd om metoder och bedriva jämförande forskning för att tillföra detaljerad information på viktiga områden i årsrapporten, med tanke på att rätten till en rättvis rättegång,

yttrandefrihet och andra grundläggande rättigheter har inneboende kopplingar till rättsstatsprincipen, utöver de bidrag som byrån redan lämnar, till exempel genom Efris och dess rapporter om det medborgerliga utrymmet.

48. Europaparlamentet anser att samarbete med Europarådet och andra internationella organisationer är av särskild betydelse för att främja demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter i EU. Kommissionen uppmanas att systematiskt analysera uppgifter om bristfälligt genomförande av domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna samt FN:s konventionsorgans synpunkter om individuell kommunikation.

Mekanismen för demokrati, rättsstat och grundläggande rättigheter

49. Europaparlamentet beklagar att kommissionen och rådet inte biföll parlamentets begäran i dess resolution av den 7 oktober 2020 om en gemensam EU-mekanism för demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter, som bör omfatta hela tillämpningsområdet för värdena i artikel 2 i EU-fördraget. Parlamentet upprepar sin uppmaning till kommissionen och rådet att utan dröjsmål inleda förhandlingar med parlamentet om ett interinstitutionellt avtal.
50. Europaparlamentet påminner om sin ståndpunkt när det gäller att involvera en panel av oberoende experter som ska ge råd till de tre institutionerna, i nära samarbete med FRA. Med tanke på kommissionens och rådets ovilja uppmanar parlamentet sitt presidium att anordna ett förfarande för offentlig upphandling för att inrätta en sådan panel i parlamentets regi, i överensstämmelse med åtagandet i parlamentets resolution av den 24 juni 2021 om kommissionens rapport om rättsstatsprincipen 2020, i syfte att ge parlamentet råd när det gäller hur olika EU-medlemsstater efterlever värdena i artikel 2 i EU-fördraget och att visa ett exempel på hur en sådan panel skulle kunna fungera i praktiken.
51. Europaparlamentet upprepar sin uppmaning till kommissionen att överväga en mer omfattande och ambitiös översyn av förordningen om FRA¹. Parlamentet uppmanar därför kommissionen att långsiktigt undersöka den fulla potentialen i att utveckla FRA i enlighet med principerna om nationella institutioners status och funktion när det gäller att skydda och främja mänskliga rättigheter (Parisprinciperna), så att byrån kan bli ett helt oberoende organ som tillhandahåller opartiska och offentligt tillgängliga ståndpunkter om landsspecifika situationer när det gäller demokrati, rättsstatlighet och grundläggande rättigheter. Parlamentet understryker att en sådan utveckling bör gå hand i hand med en ökning av de tillgängliga resurserna.

Komplementaritet med andra rättsstatsinstrument

52. Europaparlamentet vidhåller att årsrapporten måste kunna fungera som en viktig källa och ett referensdokument för beslut om huruvida man ska aktivera ett eller flera relevanta instrument, t.ex. förfarandet i artikel 7 i EU-fördraget, förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen, andra instrument som är tillgängliga

¹ Interimsrapport av den 25 mars 2021 om förslaget till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 168/2007 om inrättande av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter ([COM\(2020\)0225](#)).

enligt EU:s finansiella lagstiftning och de tillämpliga sektorsspecifika och finansiella reglerna för att effektivt skydda EU:s budget, ramen för rättsstatsprincipen eller överträdelseförfaranden, inklusive påskyndade förfaranden, ansökningar om interimistiska åtgärder vid EU-domstolen och åtgärder som rör bristande genomförande av EU-domstolens domar. Parlamentet uppmanar kommissionen att uttryckligen koppla dessa instrument till identifierade eller möjliga rättsstatsproblem i rapporten. Parlamentet uppmanar institutionerna att utan dröjsmål aktivera sådana verktyg och instrument, inbegripet mekanismen för villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen, för att proaktivt stödja rättsstatsprincipen och ta itu med den demokratiska tillbakagången i unionen, eftersom kommissionens rapport om rättsstatsprincipen 2021 innehåller flera och detaljerade exempel på överträdelser av rättsstatsprincipen som omfattas av villkorlighetsförordningen. Parlamentet upprepar sin uppmaning till kommissionen att skapa en direkt koppling mellan de årliga rapporterna om rättsstatsprincipen, tillsammans med andra källor om rättsstatsprincipen, och mekanismen för villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen.

53. Europaparlamentet påminner om att överträdelseförfaranden är det centrala instrumentet för att skydda och försvara EU-rätten och de gemensamma värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget. Parlamentet noterar med oro att antalet överträdelseförfaranden som kommissionen inlett har sjunkit kraftigt sedan 2004. Parlamentet är förvånat över att överträdelseförfaranden inte inleds systematiskt åtminstone så snart den relevanta överträdelsen dokumenteras i årsrapporten. Parlamentet beklagar djupt kommissionens ovilja att aktivt och systematiskt övervaka genomförandet av EU-lagstiftningen och uttömma möjligheterna till överträdelseförfaranden mot medlemsstaterna som det mest skraddarsydda instrumentet för att lösa problemen på ett effektivt sätt och utan dröjsmål. Parlamentet konstaterar att denna ovilja ledde till att medlemsstaterna uppmanades att inleda mellanstatliga ärenden i enlighet med artikel 259 i EUF-fördraget. Parlamentet är bekymrat över att överträdelseförfarandenas förebyggande kapacitet minskar om de inte tillämpas systematiskt och i tid. Parlamentet begär att rapporten ska inbegripa en översikt över alla verkställighetsåtgärder som vidtagits av kommissionen för varje medlemsstat, inklusive pågående överträdelseförfaranden, liksom över hur långt man kommit med efterlevnaden av EU-domstolens och Europadomstolens interimistiska åtgärder och domar, som ett bidrag till en heltäckande tillämpning av resultatavslutningen för rättskipningen i EU.
54. Europaparlamentet påminner om vikten av förhandsavgöranden om rättsstatsprincipen. Parlamentet anser att domstolens relevanta rättspraxis har bidragit till att definiera rättsstatsprincipen ytterligare och skulle kunna hjälpa kommissionen att ytterligare förfina sina riktmärken i samband med bedömningen av situationen för rättsstatsprincipen i medlemsstaterna.
55. Europaparlamentet är bekymrat över att vissa medlemsstater, bland annat Ungern och Polen, alltför ofta underlåter att genomföra inhemska domar och domar från EU-domstolen och Europadomstolen, vilket bidrar till urholkningen av rättsstatsprincipen. Parlamentet betonar att underlåtenhet att genomföra domar kan leda till att kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte åtgärdas. Parlamentet betonar att detta kan skapa en uppfattning hos allmänheten om att domar kan ignoreras, vilket undergräver rättsväsendets oberoende och det allmänna förtroendet för att de domar som avkunnas är rättvisa. Parlamentet uppmanar kommissionen att när det gäller respektive landskapitel fortsätta att rapportera om medlemsstaternas genomförande av domar i fall av partiellt eller uteblivet genomförande. Parlamentet uppmanar kommissionen att

samarbeta med myndigheterna för att hitta lämpliga lösningar för ett fullständigt genomförande och att årligen uppdatera informationen. Parlamentet påminner om underlåtenheten att genomföra EU-domstolens dom i målet Coman & Hamilton¹ ledde till att kändarna blev tvungna att vända sig till Europadomstolen för att få sin sak prövad.

56. Europaparlamentet påminner om vikten av förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen när överträdelser av rättsstatens principer påverkar eller allvarligt riskerar att påverka den sunda ekonomiska förvaltningen av unionens budget eller skyddet av unionens ekonomiska intressen. Parlamentet välkomnar EU-domstolens domar av den 16 februari 2022 och dess konstaterande att unionen verkligen har befogenheter i fråga om rättsstatsprincipen i medlemsstaterna, att förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen är förenlig med unionslagstiftningen och att den talan som Ungern och Polen har väckt mot förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen ska avvisas. Parlamentet uppmanar kommissionen att vidta omedelbara åtgärder inom ramen för förordningen, ett verktyg som har varit i kraft sedan januari 2021.
57. Europaparlamentet anser att årsrapporten är den lämpligaste platsen för att inkludera ett avsnitt om genomförandet av relevanta analyser inom ramen för förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen. Parlamentet noterar att kommissionen den 27 april 2022 slutligen inledde det formella förfarandet mot Ungern enligt förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen genom att skicka landet en skriftlig underrättelse. Parlamentet uppmanar med kraft kommissionen att också inleda det förfarande som fastställs i artikel 6.1 i den förordningen, åtminstone i Polens fall. Parlamentet påminner om att förordningens tillämplighet, syfte och tillämpningsområde tydligt definieras och inte behöver underbyggas med ytterligare förklaringar. Parlamentet fördömer kommissionens beslut att fortsätta att utarbeta riktlinjer även efter domstolens dom som bekräftar förordningens laglighet och giltighet. Parlamentet uppmanar kommissionen att, eventuellt genom ett lagstiftningsförslag, säkerställa att tillämpningen av artikel 6 i förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen inte direkt eller indirekt påverkar medborgarna, med tanke på att de som är ansvariga för överträdelser av rättsstatsprincipen är regeringsföreträdare eller statschefer, och att de medel som finns kvar i den konsoliderade unionsbudgeten är direkt tillgängliga för lokala offentliga institutioner eller privata enheter. Parlamentet uppmanar kommissionen att tillämpa förordningen om gemensamma bestämmelser och budgetförordningen mer strikt för att ta itu med den diskriminerande användningen av EU-medel, särskilt all politiskt motiverad användning, och att undersöka den fulla potentialen hos dessa instrument och förordningen om villkorlighet i samband med rättsstatsprincipen för att skydda demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna, och därigenom säkerställa att unionsmedel inte används för initiativ som inte är förenliga med unionens värden enligt artikel 2 i EU-fördraget, och att man samtidigt respekterar intressena hos slutliga stödmottagare som inte är statliga enheter.
58. Europaparlamentet är bekymrat över slutsatserna i kommissionens rättsstatsrapport 2021 om att de statligt understödda trakasserier och hoten mot hbtqi-organisationer i vissa länder påverkar deras möjligheter att få tillgång till finansiering. Parlamentet

¹ Dom av den 5 juni 2018 Relu Adrian Coman m.fl. mot Inspectoratul General pentru Imigrări och Ministerul Afacerilor Interne, C-673/16, EU:C:2018:385.

uppmantar kommissionen att titta närmare på frågan och med nödvändiga medel se till att principen om icke-diskriminering som styr tillgången till unionsmedel respekteras fullt ut överallt i unionen. Parlamentet anser att dessa slutsatser stärker dess långvariga ståndpunkt att tillämpningsområdet för rapporten om rättsstatsprincipen bör utvidgas till att omfatta alla värden i artikel 2 i EU-fördraget.

59. Europaparlamentet beklagar starkt rådets oförmåga att göra meningsfulla framsteg när det gäller pågående förfaranden enligt artikel 7.1 i EU-fördraget. Parlamentet uppmantar rådet att se till att utfrågningar äger rum minst en gång per ordförandeskap under pågående artikel 7-förfaranden och att även ta upp ny utveckling som påverkar rättsstatsprincipen, demokratin och de grundläggande rättigheterna. Parlamentet betonar att det inte krävs enhällighet i rådet för att slå fast att det finns en klar risk för ett allvarligt åsidosättande av unionens värden enligt artikel 7.1 i EU-fördraget, och inte heller för att framföra konkreta rekommendationer till de berörda medlemsstaterna och ange tidsfrister för när dessa rekommendationer ska ha genomförts. Parlamentet upprepar sin uppmaning till rådet att göra detta och understryker att varje ytterligare försening av sådana åtgärder skulle innebära att rådet självt bryter mot rättsstatsprincipen. Parlamentet insisterar på att parlamentets roll och befogenheter respekteras.
60. Europaparlamentet noterar de landsspecifika diskussioner som har ägt rum i rådet (allmänna frågor) på grundval av kommissionens årliga rapporter om rättsstatsprincipen inom ramen för rådets årliga rättsstatsdialog. Parlamentet anser att dessa diskussioner i första hand bör inriktas på de medlemsstater som har de mest akuta rättsstatsproblemen. Samtidigt bör man fortsätta att ta upp situationen i varje land i bokstavsordning. Parlamentet betonar att ökad transparens skulle stärka dialogen om rättsstatsprincipen inom unionen, och uppmantar därför rådet att offentliggöra dessa landsspecifika diskussioner, inklusive detaljerade offentliga slutsatser.
61. Europaparlamentet fördömer skarpt de myndigheter i medlemsstaterna som vägrar att delta i kommissionens årliga rättsstatsdialog. Parlamentet anser att varje sådan vägran är skäl nog för att kommissionen ska kunna påskynda och ytterligare förfina sin bedömning av situationen för rättsstatsprincipen i dessa länder. Parlamentet är av den bestämda åsikten att rättsstatscykeln endast kan vara effektiv om principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 i EU-fördraget respekteras och tillämpas i lika hög grad av EU-institutionerna och medlemsstaterna.
62. Europaparlamentet uppmantar med kraft kommissionen att aktivt delta i offentliga debatter på lokal, regional och nationell nivå och att satsa mer på att öka medvetenheten om unionens värden som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget och tillämpliga verktyg, inklusive årsrapporten, särskilt i de länder där det finns stor anledning till oro. Parlamentet understryker vikten av strategisk kommunikation för att motverka narrativ mot demokrati och av att ta itu med dessa narrativ genom att bättre förklara unionens åtgärder. Parlamentet uppmantar därför kommissionen att anordna informationskampanjer om vikten av att respektera rättsstatsprincipen. Parlamentet uppmantar kommissionen att grunda ett särskilt program som stöder innovativa initiativ med syftet att främja formell utbildning, särskilt bland jurister, och informell utbildning med avseende på rättsstatens principer och demokratiska institutioner för EU-medborgare i alla åldrar.
63. Europaparlamentet åtar sig att inleda regelbundna samråd med medlemsstaternas

regeringar och parlament om slutsatserna i årsrapporten. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att se till att deras företrädare på högsta möjliga nivå deltar i utbyten med parlamentet om rättsstatsprincipen. Parlamentet beklagar djupt att den polska sejmen vägrade att möta Europaparlamentets utskottsövergripande delegation i februari 2022 och att man inte svarade på den officiella inbjudan, vilket direkt strider mot artikel 9 i protokoll (nr 1) till EU-fördragen om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen.

64. Europaparlamentet betonar att interna rättssäkerhetsbrister kan ha en negativ inverkan på trovärdigheten i unionens utrikespolitik, särskilt gentemot dess omedelbara grannskap och unionens kandidatländer eller potentiella kandidatländer.
65. Europaparlamentet betonar att även kontroller och motvikter på unionsnivå bör bli föremål för en oberoende bedömning. Parlamentet åtar sig i detta syfte att begära en studie från Venedigkommissionen över centrala demokratiprinciper i unionens styrning, i synnerhet maktindelning, ansvarsskyldighet och kontroller och motvikter.

o

o o

66. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet, kommissionen, Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter och Europarådet samt till medlemsstaternas regeringar och parlament.